

sense cap parentela segura en germànic occidental ni en gòtic, i si n'hi hagués hagut no seria de la forma *HÜRT- sinó HRÛT (fóra, doncs, possible de derivar d'això el fr. *ruer* (!) però no pas *hurter*); no es coneix l'origen d'aquest mot isolat escandinau: se sospita que hi hagi alguna relació amb l'esc. ant. *beorot*, a.-al. ant. *biruz*, al. mod. *birsch* 'cervo', ieur. KORN/KARN- 'banya' (IEW, 576.27). Potser sí, però és una falta de mètode etimològic tan greu com les que solia fer Brüch, de postular amb aquesta única base un francic HÜRT- 'xocar'. Com a màxim podríem arribar a admetre que en la gènesi de les formes angleses *hurtle* i *hurt* féu un paper una influència dels mots germànics per a 'banya' (*horn*) i per a 'cervo', animal que pot donar cops de banya; i potser arribar fins i tot a creure que alguns dels francs bilingües que aprengueren a usar el mot purament romànic *URTARE el pronunciaren amb aspiració inicial per aquesta influència: res més.

Diez, *Wb.*, 336, hi veié més clar, encapçalant el seu article amb l'it. *urtare* i no fent ni la més vaga referència a un origen germànic (feia constar, això sí, el fet cert que en anglès i en alemany és un manlleu del francès). I afegia que per poc antic que es pogués considerar el ky. *hurdd*, que significa 'xoc' i també 'boc' (animal que banyega) s'hauria d'acceptar que el tipus *URTARE és d'origen cèltic. Thurneysen, *Keltorum.*, 87, si no m'enganyo, no s'oposà a aquesta antiguitat, però indicà que si això va existir en gal tindria la forma *URTOS. M-Lübke replicà que aquest URTOS tindria vocal breu, i que el mot francès exigia una vocal llarga i aspiració inicial.

Sense negar la força de l'objecció relativa a la u, cal observar que el cèltic continental és una cosa i el britònic una altra. Per tant és menys audaç explicar *URTARE per un mot cèltic documentat en el sentit de 'xoc' (d'on 'topar' i des d'ací, 'boc', animal que tossa) que per un mot germànic de forma inconciliable (HRUT- no URT-), de sentit exclusivament animal i existent només en escandinau, estrany a tota altra llengua germànica.

La cèltica és una etimologia sense altra feblesa que una discrepància en la quantitat de la vocal: hi ha tantes discrepàncies entre les diverses llengües cèltiques degudes a diferents formes d'apofonia indoeuropea i factors fonètics diversos! No sembla impossible de trobar al mot gallès una parentela cèltica dins el repertori de la vella herència indoeuropea. Potser simplement el grup del mot que significa 'fus' i 'mànec d'una llança', etc.: ky. *gwerthyd* 'fus', bret. ant. *guiritou* (plural) glossat en llatí com a ablatiu, «fusius», còrn. ant. *gurbhit* «fusius», i (notem-ho bé, amb un altre grau apofònic) irl. mj. *fertis* f. (< UERTA-) 'mànec de llança', 'fus': mot germà del rus *veretenó* 'fus', paleosl. *vrěteno*, sanscr. *varulā* 'aspi, debanadores'. El mot cèltic, doncs, ve de l'arrel indoeuropea UERT- 'donar voltes', 'vibrare', amb el doble tipus apofònic *urt-* en les llengües britòniques, UERT- en les goidèliques; i, amb el primer, es gramaticalitza —enorme desenvolupament, doncs, en cèltic— convertint-se en

la preposició que significa 'contra': ky. mj. *gwrth*, ky. mod. *wrth*, còrn. *orth*, bretó *ouz* (Pok., IEW, 1157.20).

Em sembla que això dóna prou base per creure que una altra variant apofònica *URTOS passés a designar en gallès la idea de 'xoc': tant els conceptes bàsics de 'mànec de llança' com 'moviment en contra' podien anar a parar a la idea del fr. *heurter*, i també em sembla ben concebible que al costat dels graus apofònics UERT/UERT-, ben assegurats, hi hagués encara un tercer grau (potser amb la R vocalica prolongada *uŕi-*) d'on *URTARE — o bé per confusió de *uŕ-* en una *ū*-llarga.

De la història de la parella catalana *burçar* ~ *burxar* (que estudio s. v. BURXAR) i oc. ant. *burtz*, *bursar*, resulta clar que aquests mots tingueren des d'antic el sentit de 'empènyer bruscamet' i 'agullonar'. I ací hem atribuït a un originari *URTARE de significat ben pròxim. Ara bé, si aquest és un grau apofònic de U(É)RT-, doncs al costat de ÜRT- amb fusió de l'element inicial *u-*, poguéu restar també UERT-. *Burçar* seria la prolongació de UURTIARE amb amplificació en *i*, i un infinitiu llatinitzant *VURTIARE amb la idea de 'xocar' i 'bursar, llançar-se de bursada' tot alhora.

Tinguem present que davant els grups de sonant + africada és normal que en cat. i oc. el timbre *o* (*ü*) o bé *e* aparegui tancat com a *u* (o respectivament *i*): EXCÛRTIARE > *escurçar* (*acurçar*) tot i que l'adjectiu és CÛRTUS (cast. it. *corto*, fr. *court*, oc. *cort*, al costat d'*escursat*), (*a*)*cunçar* = (*ac*)*conciare* COMPTIARE, *engrunçar* (o *agrunçar*) al costat de *gronxar*, *unça* = cast. *onza* (fr. *once*, etc.), *din(t)s* = fr. ant. *denz* de ÌNTUS. *Burçar*, *burtz*, eren doncs el resultat a esperar de *VURTIARE de tota manera (i la *b-* de *buidar*, *bulto*, *bolcar* garanteix que no ens apartem del bon camí). Ara bé, és normal que davant les amplificacions radicals (com -IA-, etc.) el grau apofònic sigui breu, mentre que sense l'amplificació pot allargar-se lliurement: no ens estranyarà, doncs, *URTARE. Remeto per a d'altres consideracions, que en part interessen bastant al mot present, a l'article BURXAR.

DERIV.: *Aürt* 'envestida', 'acte d'escometre o renyar asprament' [1.ª meitat S. xv]: «de continent oïssen fer cert senyal ab lo seny de les hores, tots se llevassen en un *aürt* e que matassen quants fossen de la cort del rey» (*Fi del Comte d'Urgell*, NCL. 65) i en el *Curial*: «cercar cavallers e ajustar-los, e tots d'*aburt* venir contra un sol cavaller, açò .ls paria mal fet», «del primer *aburt* féu tal loch als seus cavallers --- que ells podien bé passar sens empatxament» (NCL. II, 64, 40), «*quin aürt* porta aquest home» 'vigor, reny aspre' a Balaguer i Olot, *hurt* 'reny curt, fort i sobtat', Olot (*AlcM*); «En Martinet estava segur de que [son pare] li trencaria la paraula amb un *urt* així que provés d'obrir la boca», Pous i Pagès, *Quan se fa nosa* I, 132; 'presumpció del propi poder o valor' pronunciat *urt* al Vendrell (*AlcM*), i *urc* en una munió d'escriptors de fi S. XIX i princ. XX (VCatalà, PCoromines, etc.); des de 1904, NOLLER: «una consideració espantosa, que se li acudí tot d'una amenassant el seu *urch* d'home», *Pilar Prim*, 201) — sense cap relació